

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Ани Бурова,
преподавател във Факултет „Славянски филологии“,
Софийски университет, „Св. Климент Охридски“

за дисертационния труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор“
на **Миряна Стефанова Димитрова**

на тема: **„Предизвикателства пред актьора в европейския театър от
началото на ХХІ век. Актьорът в мултимедийния спектакъл върху
английска ренесансова драма“**

Дисертационният труд на Миряна Димитрова е посветен на актуална тема, свързана с процеси в театъра, които се развиват в настоящето, при това с изключителна динамика. Това е научно предизвикателство, което само по себе си следва да се отбележи като достойнство на труда.

Дисертацията има следната структура: въведение; три основни глави, обхващащи различни съществени аспекти на разглежданата проблематика; заключение; библиография. Подредбата на труда е добре обмислена и позволява на авторката да изведе тезите и наблюденията си логично, аргументирано и последователно.

Трудът стъпва върху солидна теоретична основа. Авторката се ориентира добре в материя, чието теоретизиране протича през последните две десетилетия, включително и в момента. Тя изяснява задълбочено, при това не самоцелно, а в пряка връзка с тезите на изследването, широк кръг от понятия. Самата актуалност на изследваната проблематика предполага и необходимостта от формулиране на собствени понятия и дефиниции, което авторката прави адекватно и аргументирано. Същевременно е важно да се

отбележи, че докторантката познава много добре проблематиката на Шекспировото творчество, което е в центъра на изследването, и историята на театралните му постановки. Това ѝ позволява да впише съвременните мултимедийни спектакли в цялостната история на Шекспировата драма, да ги види като органична част от нейното развитие. Смятам това за важно постижение на труда, тъй като много често проблематиката, свързана с въздействието на новите технологии в изкуството, носи риска тя да се разглежда като отделен, откъснат от по-ранните процеси етап. В случая технологично иновативните трансформации в съвременния театър са разгледани във връзка с класическото творчество на Шекспир, като при това авторката коментира онези страни на неговата драматургия, които я правят подходяща за взаимодействие със съвременните дигитални технологии.

Първата част на труда, въведението, изяснява целите и параметрите на изследването, въвежда основния понятиен апарат, чието детайлизиране продължава и в следващите три глави (например понятията „мултимедиен“ и „интермедиален“ спектакъл, които са централни за интерпретацията), и аргументира избора на проблематиката, свързана с актьора като основна призма, през която се разглеждат новите форми в театъра през настоящия век: „В същността си взаимовръзката между текст и визия е тясно свързана с функцията и възприемането на актьора, натоварен със задачата да пренесе съвременните режисьорски трактовки на пиеси, писани преди повече от четири столетия. Именно затова актьорът, който е в основата на тези симбиотични процеси, е и в основата на настоящия труд“ (с. 3). Същевременно трябва да отбележим, че анализът надхвърля значително параметрите на актьорската проблематика – той засяга практически всички елементи на спектакъла, включително и взаимодействието му с реципиента, тоест, със зрителя.

Авторката извежда три основни типа взаимодействие на актьора с мултимедийните/интермедиялни технологии на спектакъла и ги разглежда последователно в трите глави на труда. В първата от тях със заглавие „Съприкосновение / конфронтация на актьора с технологията чрез интеракция с дигиталното“ се разглежда тип контакт между актьора и технологичната среда, който докторантката описва така: „...докосване, взаимодействие и диалог с технологията като изграждаща сценографската среда, но и като трансформиращ фактор, чрез който актьорът прави смели крачки към навлизането в друга сценична реалност“ (с. 14). Разглежда се и форма на употреба на технологията, която „се състои в преминаване от традиционното триизмерно физическо присъствие на сцената в двуизмерно дигитално (...) налице е преход от една медия в друга, който същностно изгражда персонажа и повлиява неговото възприемане като хибриден и трансмедиялен“ (с. 37).

Втората глава на дисертацията, озаглавена „Дублиране/раздвояване на актьора чрез симултанно присъствие на сцената и като екранен образ“, коментира вид взаимодействие между актьора и технологията, която „се състои в едновременно съществуване на актьора в разпознаваема форма като телесно, триизмерно присъствие и като екранен образ посредством заснемане и излъчване в реално време на сцената“ (с. 52). За да положи този вид употреба на дигиталните технологии в исторически контекст, в тази глава авторката проследява и взаимовръзката между театъра и киното. Тя извежда три основни типа приложения на похвата дублиране/раздвояване на актьора – „политизиране“, „ТВ реалити шоу“ и „абстрактно естетизиране“, които показват възможностите на мултимедийния спектакъл при изграждането и отправянето на послания в съвременния театър.

Третата глава на труда, „Трансформация на живия контакт: актьорът в дематериализирана театрална среда“, изследва практиките на „модифициране

на театралното събитие в дигитално и реализирането му изцяло в компютърно изградена, виртуална среда“ (с. 92). В тази част на текста подробно е анализирано въздействието на пандемията от Ковид-19 върху театъра, коментирани са ускоряването в процесите на дигитализация на театралното събитие, предизвикано от необходимостта театърът да се адаптира към наложеното по време на пандемията социално дистанциране. В главата са разгледани спецификите на онлайн постановката, при която се стига до дематериализация не само на актьора, но и на публиката, и която позволява появата на съвсем нов тип връзки между актьорите и зрителите.

Изложението завършва със заключение, което обобщава изводите, до които трудът достига, и очертава бъдещия потенциал на подобен тип театроведски изследвания.

Към дисертацията е приложена внушителна по обем библиография. Тук е мястото да отбележа, че освен теоретичните трудове, върху които стъпва и с които диалогизира, авторката познава детайлно и критическата рецепция на обсъжданите в работата спектакли.

Към достоинства на дисертацията трябва да се прибави и фактът, че докторантката аргументира своите тези чрез детайлен и целенасочен анализ на множество театрални спектакли по Шекспирови пиеси от последните две десетилетия, много от които – от последните няколко години, реализирани в различни европейски страни. Дори само информативната стойност от въвеждането на тези спектакли в българска среда е съществен принос на научния труд.

Трябва да се подчертае, че авторката на дисертацията не само изследва новите мултимедийни театрални форми, но и коментира възможностите им за въздействие върху бъдещото развитие на театъра. Отбелязани са както потенциалът им при формирането на нови типове възприемане на

Шекспировото творчество от съвременните поколения зрители, така и недостатъците, свързани с тяхната употреба – от риска за буквализация на Шекспировите творби до проблематизирането изобщо на принадлежността на някои от тези форми към театралното изкуство. Може да се каже, че работата е написана с разбиране не само за проблематиката на новите театрални форми, но и за отношенията между изкуството и съвременната социална среда.

Авторефератът, предоставен от авторката, отговаря на съдържанието на дисертационния труд.

С оглед на всичко казано дотук и на научните качества на дисертационния труд убедено смятам, че на докторант Миряна Димитрова следва да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.

3. 09. 2023 г.

доц. д-р Ани Бурова